

ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТУ – 350 РОКІВ

У 2011 р. Львівський національний університет імені Івана Франка – один із найдавніших університетів Європи – відзначає 350-річчя з часу заснування. Його історія починається з середини XVII ст., а саме – від 20 січня 1661 р., коли польський король Ян Казимир підтвердив привілей, який надавав Львівській єзуїтській колегії “гідність академії і титул університету”. Привілей надавав право колегії викладати всі відомі на той час університетські дисципліни та присуджувати вчені ступені. На початках заснування колегії функціонувало два факультети – філософський і теологічний.

Після поділу Польщі 1773 р. Галичина ввійшла до складу Австрійської імперії, яка розпустила орден єзуїтів та закрила університет, проте вже 1784 р. австрійський імператор Йосиф II знову відкрив Львівський університет, у структуру якого ввійшла більшість підрозділів його попередника. У заново відкритому університеті функціонувало вже чотири факультети – філософський, теологічний, юридичний і медичний. Упродовж наступних декількох десятиліть структура університету розширювалася і змінювалася.

З середини XIX ст. університет посів належне місце серед інших університетів Австро-Угорщини і навіть Європи, а вже з другої половини XIX–початку XX ст. у його стінах працювало багато видатних учених, чії імена були відомі далеко за межами Австро-Угорської імперії. Серед них біолог Б. Дибовський, фізик М. Смолуховський, хімік Б. Радзішевський, математик Ю. Пузина, мінералог Ф. Циркель, географи С. Рудницький, А. Реман, філологи й історики О. Огоновський, М. Возняк, О. Колесса, І. Свенціцький, правники О. Огоновський та С. Дністрянський. З 1894 до 1914 р. в університеті працював видатний історик, перший Президент України, автор десяти томної “Історії України-Руси” та багатьох інших наукових праць М. Грушевський.

Унаслідок розпаду Австро-Угорської імперії Галичина опинилася в Польщі, а Міністерство віровизнань та освіти надало університетові ім’я польського короля Яна Казимира. Водночас ректор оголосив реакційний наказ, згідно з яким до університету могли бути зачислені лише польські громадяни. У відповідь на це прогресивна українська громадськість заснувала Львівський (таємний) український університет, який у надзвичайно важких економічних умовах за постійних репресій діяв аж до 1925 р.

Після пакту Ріббентропа–Молотова Польща була поділена між Німеччиною та Радянським Союзом, а Західна Україна воз’єднана з Радянською Україною. Одразу 1939 р. відбулася реорганізація Львівського університету: закрито теологічний факультет, а медичний послуговував основою для створення нового вищого навчального закладу – медичного інституту. В університеті залишилось п’ять факультетів – юридичний, історичний, філологічний, фізико-математичний і природничий.

У 1940 р. Львівському університету присвоєно ім’я всесвітньо відомого українця Івана Франка, який свого часу навчався на філософському факультеті. У 1895 р. доктор філософії Віденського університету І. Франко габілітувався на кафедрі української (тоді руської) словесності Львівського університету, проте через політичні погляди й чотири арешти не був допущений до викладання.

З нагоди 300-річчя Львівського університету 1961 р. виготовлено пам’ятну медаль і опубліковано українською та російською мовами книгу “300 років Львівському університету”. Університет нагороджено Орденом Леніна.

Одинадцятого жовтня 1999 р. Львівському університету було надано статус національного. Він належить до числа небагатьох провідних вищих навчальних закладів України. В його структурі вісімнадцять факультетів, три коледжі, сім науково-дослідних інститутів, Інститут післядипломної освіти, астрономічна обсерваторія, ботанічний сад, наукова бібліотека, шість музеїв. У навчальному закладі готують фахівців за 16 галузями, 52 напрямками, 91 спеціальністю. У 2009 р. університету надано статус самоврядного автономного дослідницького вищого навчального закладу. На Львівському фестивалі науки–2010 наш університет представляли фізичний, геологічний, біологічний, хімічний факультети, факультет електроніки і науково-технічний та навчальний центр низькотемпературних досліджень.

Геологічний факультет засновано 1945 р. Його створенню у Львівському університеті передувала довга і складна історія розвитку геології, яку можна розділити на декілька періодів, що так чи інакше збігаються з державними устроями в краї.

Перший період (польський) тривав понад 110 років, почався від часу заснування університету 1661 р. Даних про геологічні дослідження в цей час нема. Є лише відомості, що вже тоді були мінералогічні зібрання. Другий період (австро-угорський, 1772–1918) тривав понад 145 років. Він насичений дослідженнями природничих об'єктів, у тім числі геологічних. У цей час почали викладати курс “Спеціальної природничої історії”, який охоплював і геологію. У 1852/53 навчальному році відкрито Мінералогічний музей, 1864 – кафедру мінералогії, 1905 – кафедру геології, тобто перші три структурні одиниці геологічного профілю на філософському факультеті. У третій період (польський, 1919–1939) відкрито ще три кафедри геологічного профілю – геофізики і метеорології (1921), кристалографії (1922) та палеонтології (1924), створено природничо-математичний факультет (1924). Четвертий період (радянський, 1939–1991, перерваний війною 1941–1945) почався з відкриття геологічного відділу (1939) на природничому факультеті, згодом – геолого-географічного (1944) та геологічного (1945) факультету, на якому готували фахівців геологічного й геохімічного напрямів та кадри вищої кваліфікації.

П'ятий період (сучасний, український з 1991 р.) пов'язаний зі здобуттям Україною незалежності. У цей час відкрито екологічну спеціальність і дві нові кафедри – екологічної та інженерної геології й гідрогеології та фізики Землі.

Нині в структурі факультету сім кафедр: загальної та регіональної геології (спадкоємиця кафедри геології), історичної геології і палеонтології (спадкоємиця кафедри палеонтології), мінералогії, петрографії, геології корисних копалин (спадкоємиця кафедри методів розшуків та розвідки родовищ корисних копалин, відкритої 1955 р.), екологічної та інженерної геології і гідрогеології, фізики Землі. При факультеті функціонують три музеї (Мінералогічний імені академіка Євгена Лазаренка, Палеонтологічний, Рудних формацій), низка міжкафедральних і кафедральних навчальних лабораторій (геологічної карти й аерометодів, рентгеноструктурного аналізу, спеціальних методів вивчення родовищ, фізичних, мінералогічних, палеонтологічних та еколого-геологічних методів досліджень, геоінформаційних технологій і комп'ютерного моделювання та ін.).

За 65 років факультет підготував понад 4 600 геологів, геохіміків і екологів, які успішно працюють на виробництві, у науково-дослідних установах і вищих навчальних закладах. Географія їхньої роботи надзвичайно широка. Крім України, багато з них працює в Російській Федерації, Казахстані, Білорусі, Киргизстані, Узбекистані та інших країнах. Майже 20 років тривала підготовка фахівців за спеціальністю геохімія, мінералогія і петрографія для зарубіжних країн (Алжир, В'єтнам, Куба, Монголія, Лаос та ін.).

Серед випускників факультету багато відомих учених і педагогів, керівників різних рівнів виробничих організацій та науково-дослідних установ і навіть державного рівня, лауреатів різних премій, державних і міжвідомчих нагород, відкривачів родовищ, нових мінералів і викопних решток. Випускниками факультету захищено сотні докторських і кандидатських дисертацій. Славою наших випускників є львівська школа алмазників, яка налічує близько 100 дослідників, серед яких багато докторів і кандидатів наук. Серед наших випускників і відважний мандрівник-мореплавець П. Резвой, який 2004 р. на весловому човні переплив Атлантичний, а 2005 р. – Індійський океани.

На геологічному факультеті сформовано низку геологічних напрямів: мінералогічний (засновник Є. Лазаренко), петрографічний (засновник В. Соболев), термобарогеохімічний (засновник М. Єрмаков), палеонтологічний і стратиграфічний (засновники О. Вялов та В. Горещький), знімально-тектонічний (засновник Д. Резвой), докембрійсько-формаційний (засновник Є. Лазько), а також започатковано літологічні дослідження (Д. Бобровник), кристалографічне вивчення мінералів і мінералогічний експеримент (Г. Піотровський), вивчення геології родовищ горючих копалин (В. Порфір'єв, Я. Кульчицький і В. Глушко). Окремі з цих напрямів переросли в наукові школи: мінералогічну Є. Лазаренка, термобарогеохімічну М. Єрмакова, докембрійсько-формаційну Є. Лазька.

Добре відомі численні публікації геологічного факультету. Серед них підручники Є. Лазаренка “Курс мінералогії” (шість видань), “Геология СССР” Є. Лазька (два видання), періодичні видання: “Мінералогічний збірник”, “Палеонтологічний збірник”, “Вісник Львівського університету. Серія геологічна”, десятки навчальних посібників і сотні монографічних праць.

Нині, коли Україна приєдналася до Болонського процесу, на факультеті готують фахівців за трьома ступенями (освітньо-кваліфікаційними рівнями): бакалавр (чотири роки), спеціаліст і магістр (один рік). Навчання на бакалаврському рівні відбувається за традиційним напрямом “геологія” та порівняно новим напрямом “екологія, охорона навколишнього середовища і збалансоване природокористування”. На рівні спеціаліста і магістра у геологічному напрямі виділено спеціальності “геологія”, “геохімія і мінералогія”, “гідрогеологія” та ін.

Серед науково-педагогічних здобутків останніх років – Державна тектонічна карта України масштабу 1:1 000 000, співавторами якої є проф. В. Кирилук і доц. А. Лисак, підручники О. Матковського, В. Павлишина Є. Сливко “Основи мінералогії України” (2009), В. Колодія “Гідрогеологія” (2010) та І. Паранька, А. Сіворонова, М. Павлуня, О. Боброва “Основи вчення про геологічні формації” (2010), а також монографії “Металогенія золота протоплатформних структур Українського щита (Кіровоградський блок)” (Г. Яценко, О. Гайовський, Є. Сливко та ін., 2009), “Газоносність і ресурси метану вугільних родовищ України” (В. Узіюк та ін.; 2009. Т. 1; 2010. Т. 2), два видання книги “Геологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка” (П. Білоніжка, О. Матковський, М. Павлунь, Є. Сливко, 2007, 2010), “Мінерали Українських Карпат. Силікати” (О. Матковський, В. Квасниця, І. Наумко та ін., 2011).

Редколегія “Мінералогічного збірника”